

УДК 331.356.3

ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СЕКТОРІ ПОСЛУГ

Кривуша С.Г.

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Обґрунтовано необхідність дослідження проблеми продуктивності праці в сфері послуг в умовах підвищення суспільних потреб та розгортання процесу глобалізації. Здійснено аналіз динаміки і структури основних видів економічної діяльності сектору ринкових та неринкових послуг української економіки. Проаналізовано тенденції у співвідношенні темпів зростання продуктивності праці і оплати праці. Досліджено зростання ролі сектору послуг, який істотно впливає на загальний показник зростання продуктивності праці на макроекономічному рівні. Доведено більш продуктивний характер сектору ринкових послуг в порівнянні з неринковим, який в свою чергу істотно залежить від зростання реального сектору економіки.

Ключові слова: продуктивність праці, сектор ринкових послуг, сектор неринкових послуг, сектор виробництва товарів.

Постановка проблеми. Серед проблем, безпосередньо пов'язаних з успішним розвитком економіки України ключове місце займає підвищення продуктивності праці в цілому, але не менш важливою є проблема – підвищення продуктивності праці в секторі послуг. В Україні питома вага послуг у ВВП зростає з 44,3% в 2001 році до 63,0% в 2016 році. Зважаючи на те, що економіка стає все більш послуго-інтенсивною, виникає необхідність визначення та проведення аналізу продуктивності праці в цій сфері для врахування в прогнозах та забезпечення зростання економіки в цілому. Зазначена проблема залишається недостатньо вивченою як в українській, так і світовій економічній науці. Зокрема, більшість досліджень західних вчених акцентує увагу лише на конкретній вартісній оцінці інвестиційного ефекту сфери послуг, що віддзеркалює процеси зростання заробітної плати та національного доходу. Не менш важливим, однак, на нашу думку є науково обґрунтоване розуміння природи, визначення продуктивності праці, зокрема в секторах ринкових та неринкових послуг та їх вплив на продуктивність праці та економічне зростання на даному етапі розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням ролі послуг на різних етапах розвитку економіки займалися українські та зарубіжні вчені – економісти. Першими вченими, які почали аналізувати послуги, були Ф. Бастіа, К. Маркс, Ж.Б. Сей. Їх напрацювання стали основою для розробок У. Бомола, Дж. Кендріка, В. Фьюкса, К. Гронрооса, Ф. Котлера, Р. Мердика, Р. Рассела, Б. Рендера, К. Хаксвера, Т. Хілла, М.М. Качуріної, Е.В. Песоцької, Н.А. Платонові, В.Н. Рутгайзера, В.Н. Соловйової, Л.Б. Сульповара, І.Г. Суханової, Д.В. Шопенко та інших іноземних вчених. Вони вивчали послуги не лише як різновид економічного продукту, а і як головний елемент третинного сектору економіки. Теоретичні, методичні та практичні питання, присвячені проблемі дослідження сектору послуг та його ролі в суспільстві, аналізуються в роботах українських вчених таких як: С. Кожем'якіна, В. Андрієнко, О. Власюк, А. Гальчинський, І. Євдокимова, В. Геєць, Р. Заблоцька, О. Зернецька, Г. Максименко, В. Новицький, Ю. Павленко, Н. Парфенцева, С. Пірожков, О. Плотников, А. Ре-

венко, А. Сидорова, Е. Савельєв, В. Трегобчук, А. Філіпенко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, не зважаючи на значне коло досліджень, що проводилися вітчизняними і зарубіжними вченими, деякі аспекти даної проблеми вивчено недостатньо – особливо питання аналітичних оцінок продуктивності праці в секторі послуг та адекватності відображення ними реальних явищ та процесів в економіці України.

Метою статті – є здійснення аналізу тенденцій змін продуктивності праці в секторах ринкових та неринкових послуг на макrorівні.

Виклад основного матеріалу. Сфера послуг (service) – сфера економіки, де виробляються блага, корисний ефект яких виявляється в самому процесі їх створення. В сучасній статистиці сектор послуг розглядається як повноцінне виробництво, рівнозначне сільському господарству і промисловості і нарівні з цими секторами приймає участь у розвитку економіки та підвищенні продуктивності праці [1]. Все більше галузей матеріального виробництва створюють продукцію, яка потім використовується в процесі надання послуг. Підвищення продуктивності праці в сфері послуг викликано зростанням ролі послуг в економіці, підвищенням суспільних потреб та розгортанням процесу глобалізації.

У промислово розвинених країнах сектор послуг сягає майже 75% ВВП. Так, у США в ньому зайнято понад 70% економічно активного населення, у країнах Західної Європи – від 60 (ФРН, Фінляндія) до 70% (Бельгія, Нідерланди, Норвегія) [2].

Сектор послуг має велике значення також для створення нових робочих місць. У країнах ОЕСР збільшення зайнятості значною мірою відбувається завдяки послугам, зокрема діловим, на частку яких припадає більше половини приросту зайнятості у більшості країн та часто компенсує зменшення зайнятості у промисловому секторі. Порівняно високий відсоток – 75% – спостерігається в Канаді, Новій Зеландії, Великій Британії та США; рівень 60% демонструють Польща, Словаччина, Португалія, Угорщина, Греція та Австрія. Для більшості країн ОЕСР зростання частки послуг у загальній зайнятості спостерігається в галузі фінансових та бізнес-послуг, а також соціальних; частка транспорту й телекомунікації, переважно, залишається незмінною [3, с. 72-74].

В цілому, виробництво послуг, через їх нематеріальність потребує менше капіталу і більше людських ресурсів. Це створює підвищений попит на працю більш кваліфікованих працівників і породжує необхідність інвестицій в освіту та підвищення кваліфікації, країна може економити матеріально-технічні ресурси і нарощувати запас людського капіталу [4].

За Системою національних рахунків види економічної діяльності сектору неринкових послуг відносяться до сектору послуг і результати їх діяльності визначаються обсягом валової доданої вартості, яка визначається як різниця між обсягом валового випуску та проміжним споживанням. Проміжним споживанням прийнято вважати розмір поточних матеріальних витрат відповідного виду економічної діяльності сектору послуг. Додана вартість сектору послуг включається в загальний обсяг ВВП країни, що враховується нами при аналітичних оцінках його продуктивності праці.

Успішний розвиток національної економіки і її включення в систему міжнародного розподілу праці за сучасних умов неможливе без розвитку сектору послуг. В Україні питома вага виробництва послуг у ВВП зросла з 53% в 2011 році до 56,2% у 2013 році.

Як видно з рис. 1 за величиною частки сектору послуг у ВВП Україна практично відповідає рівню розвинених країн з постіндустріальною економікою.

Розрахунки табл. 1 свідчать, що протягом 2010-2016 рр. змінилися співвідношення між сектором виробництва товарів та сектором послуг до

ВВП, відповідно зменшилась питома вага першої на 1,7 відс. пункти та збільшилась на 2,4 відс. пункти в секторі послуг, з них на 0,7 відс. пунктів за рахунок сектору ринкових послуг та 1,7 – неринкових послуг.

Якщо розглядати структуру ВВП у постійних цінах, частка сектору послуг у ВВП в 2016 р. збільшилась на 7,3 відс. пункта, ніж аналогічний показник у поточних цінах. Це свідчить про те, що частка сектору послуг у ВВП зростала не тільки тому, що її фізичний обсяг зростав швидше, але значною мірою тому, що зростання цін на послуги випереджало зростання цін на товари, тим самим створюючи більшу додану вартість в секторі послуг.

У секторі неринкових послуг спостерігається така ж картина в порівнянні зі структурою в поточних цінах. Так, впродовж 2010-2016 рр., питома вага ВДВ у ВВП: державного управління й оборони; обов'язкове соціальне страхування збільшилась – на 0,5 відс. пункти, освіти – на 1,3 відс. пункти, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – на 0,3 відс. пункти, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 1,21 відс. пункти. В цілому в досліджуваному періоді, частка сектору неринкових послуг у ВВП збільшилась на 3,4 відс. пункта і склала 16,2% до ВВП, що на 1,7 відс. пункти більше, ніж за структурою в поточних цінах. Таким чином, протягом вказаного періоду динаміка частки ВДВ в поточних цінах сектору неринкових послуг демонструє стабільне зниження, в постійних цінах – стабільне зростання.

Поряд з цим, аналіз реальної динаміки ВВП і його складових свідчить, що валова додана вартість в постійних цінах в галузях сектору послуг зростала швидше, ніж в реальному секторі економіки, проте в неринковому секторі темпи ВДВ відставали від темпів сектору виробництва товарів та ВВП. Це стосується державного управління, освіти, охорони здоров'я.

Дослідження результативних показників сектору послуг свідчить, що в періоді більш жвавого економічного зростання ВДВ сектору ринкових послуг в основному випереджає темпи зростання сектору виробництва,

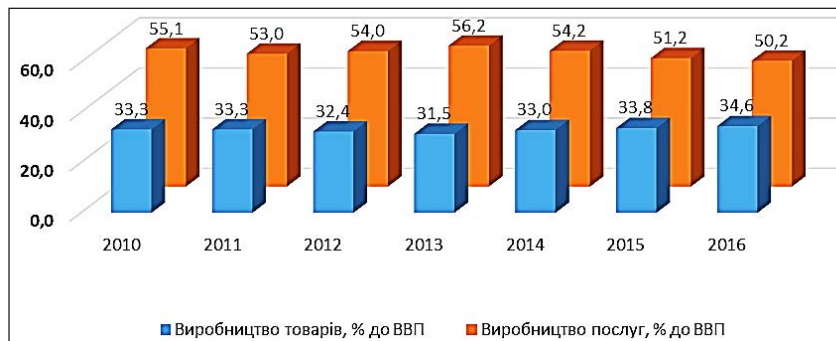

Рис. 1. Питома вага сфери виробництва товарів та сектору послуг у ВВП в Україні, %

Джерело: побудовано автором за [6, 7]

Питома вага ВДВ видів економічної діяльності сектору послуг у ВВП, (у порівнянних цінах 2010 року), %

Таблиця 1

ВЕД	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	в. п. зміни 2016 р. до 2010 р.
Сектор виробництва товарів, % до ВВП	33,3	34,1	32,9	32,0	31,7	31,0	31,6	-1,7
Сектор ринкових послуг, % до ВВП	40,6	40,1	40,8	42,0	41,3	41,7	41,3	+0,7
Сектор неринкових послуг, % до ВВП	14,5	13,8	14,4	14,6	15,4	16,9	16,2	+1,7
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	4,6	4,3	4,3	4,4	5,0	5,7	5,6	+1,0
Освіта	5,0	4,7	4,9	5,0	5,2	5,6	5,2	+0,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3,6	3,4	3,6	3,4	3,5	3,9	3,6	0,0
Надання інших видів послуг	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	+0,2
Сектор послуг – всього	55,1	53,9	55,2	56,5	56,7	58,6	57,5	+2,4

Джерело: розраховано автором за [6, 7]

проте розрив скорочується, оскільки темп ВДВ неринкових послуг знижується повільніше, ніж ВДВ сектору виробництва товарів.

Досліджуючи роль сектору послуг у функціонуванні вітчизняної економіки необхідно проаналізувати співвідношення кількості зайнятих і відповідно витрат на оплату їх праці. Впродовж 2001-2009 рр. кількість зайнятих в секторі послуг зросла – з 10567,7 тис. чол. до 12735 тис. чол., що вплинуло на їх питому вагу у структурі зайнятих [1]. З 2010 по 2016 рр. спостерігається зниження кількості зайнятих в секторі послуг – на 0,1 відс. пункти, а чисельність зайнятих зменшилась – з 12767 тис. чол. до 10271 тис. чол. Зокрема, в секторі неринкових послуг зниження кількості зайнятих відбулось – на 0,5 відс. пункти, найбільше зниження у сфері державного управління – на 1,23 відс. пункти, кількість зайнятих – з 1223,8 тис. чол. до 973,1 тис. чол., освіти – на 5,7 відс. пункти, чисельність зайнятих зменшилась від 1688,3 тис. чол. до 1441,1 тис. чол., охорони здоров'я – на 4,7 відс. пункти, чисельність зайнятих зменшилась від 1341,4 тис. чол. до 1030,4 тис. чол.

Спостерігається зменшення кількості зайнятих і в сфері виробництва товарів з 7499 тис. чол. до 6006 тис. чол., що менше – на 0,1 відс. пункти.

Серед причин такого скорочення кількості зайнятого населення, на нашу думку, є відтік населення за кордон, та тіньова зайнятість. За розрахунками Мінекономрозвитку України протягом 2012-2014 рр. обсяг тіньової економіки в Україні досяг 15-18% від офіційного ВВП [8], а відповідно до розрахунків австрійського економіста Ф. Шнайдера сьогодні складає – 52,8% [9], що є критичним і загрозливим рівнем для національної економічної безпеки.

Проведені нами розрахунки свідчать, що на сектор послуг припадає близько 63% зайнятих, частка оплати праці яких становить 66,4%.

За даними Держстату найвищий рівень оплати праці (в цінах 2010 року) спостерігається у таких видах сектору ринкових послуг як торгівлі, фінансовій діяльності, діяльності транспорту та зв'язку [5]. В секторі неринкових послуг найвищий рівень оплати праці є в таких видах економічної діяльності, як – державне управління й оборона та освіти.

В той же час в транспорті і в зв'язку, у фінансовій діяльності темпи зростання заробітної платні були обумовлені не тільки рівнем інфляції, але і тим, що заробітна плата відіграла стимулюючу роль у залученні фахівців з інших галузей економіки і підвищенні престижу цих видів діяльності, що продовжують розвиватись. Необхідно зазначити, що офіційний темп зростання заробітної плати, наприклад у фінансовій діяльності, перевищував аналогічний показник в освіті, охороні здоров'я в 2-3 рази і це відповідало ситуації, що склалася на ринку праці.

Можна стверджувати, що в більшості галузей сектору послуг, які надають переважно неринкові послуги (освіта, охорона здоров'я тощо), заробітна плата відіграла компенсуючу роль (зростання доходів осіб, зайнятих в цих галузях, частково компенсувало зростання цін на товари і послуги для населення), тобто підвищення заробітної платні в даному секторі економіки ви-

значалося в основному рівнем інфляції. Але, оскільки цей захід не компенсував підвищення цін, спостерігалось скорочення кількості зайнятих у цих галузях.

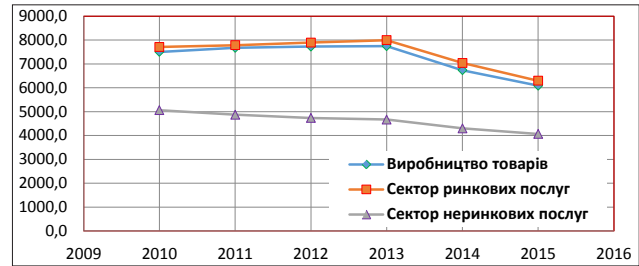

Рис. 2. Динаміка кількості зайнятих в секторі виробництва товарів та послуг

Джерело: побудовано автором за [6, 7]

Вимоги до рівня освіти персоналу, що формувались у секторі послуг, в більшості своїй були недостатніми (робота продавцем, кур'єром і т. п. не потребувала вищої або середньої спеціальної освіти), але рівень заробітної плати, був вищим, ніж в окремих галузях реального сектору. Таким чином, динаміка зайнятості за видами економічної діяльності та професіями характеризує перерозподіл зайнятих між секторами економіки на користь сектору ринкових послуг за рахунок скорочення чисельності працівників промисловості, сільського господарства, охорони здоров'я.

Виробництво послуг оцінюється показниками їх валового випуску або доданої вартості, які мають різну економічну природу залежно від того, стосуються вони ринкових чи неринкових послуг, що впливають на оцінку їх продуктивності праці. В основі розмежування ринкових і неринкових послуг лежить концепція економічно значущих цін, що здійснюють вплив на обсяг послуг, який виробники готові надати, і на обсяг послуг, який покупці готові придбати. Відповідно, ринкові послуги є послугами, які продаються по економічно значущим цінам, іншим чином реалізуються на ринку або призначені для продажу або реалізації на ринку. Неринкові послуги складаються з послуг, які надаються іншим інституційним одиницям або суспільству в цілому безкоштовно або за цінами, що не є економічно значущими.

У статистиці національного доходу продуктивність неринкового сектора (наприклад, вищої освіти) обчислюється на основі витрат на ресурси, що вводяться. Зокрема, в них включається заробітна плата викладачів і адміністративного персоналу, що працює в університетах, вартість устаткування і ресурсів, що використовують університети для забезпечення учбового процесу і допомоги студентам (бібліотечні книги, періодична література і т.д.).

Оскільки розрахунок продуктивності праці ґрунтується на валовій доданій вартості певного виду економічної діяльності, яка в свою чергу є базою розрахунку для ВВП, вважаємо доцільним розрахунок продуктивності праці для сектору неринкових послуг здійснювати із застосуванням цього підходу [1].

Таким чином, продуктивність праці видів економічної діяльності сектору неринкових послуг, як і ринкових, розраховуємо за формулою:

$$P^{ВДВ}_{j,чз} = ВДВ_j / ЧЗ_j, \quad (1)$$

де: $P^{ВДВ}_{j,чз}$ – продуктивність праці j -го виду економічної діяльності сектору неринкових послуг за ВДВ у розрахунку до чисельності її зайнятих;

$ВДВ_j$ – валова додана вартість j -го виду економічної діяльності сектору неринкових послуг. При цьому величина доданої вартості визначається як різниця між розміром валового випуску і величиною проміжного споживання.

Як доводять авторські розрахунки, продуктивність праці у секторі послуг протягом 2010-2016 рр. була вища, ніж в середньому по економіці (табл. 2). Найнижчі показники спостерігалися у таких видах діяльності, як «освіта», «охорона здоров'я», «мистецтво, спорт, розваги та відпочинок», що цілком зрозуміло з урахуванням того, що більшість відповідних закладів та організацій надають неринкові послуги населенню.

В освіті практично не спостерігається зростання продуктивності праці і її рівень нижчий порівняно зі сектором виробництва товарів майже в 2 рази. В охороні здоров'я спостерігаються вищі темпи зростання продуктивності праці, ніж в освіті. Ми вважаємо, що продуктивність праці в секторі неринкових послуг залежить в першу чергу від заробітної плати.

Що стосується галузі державного управління, протягом досліджуваного періоду спостерігається постійне зростання рівня та темпів продуктивності праці і її рівень перевищує 35 тис. грн. на 1 зайнятого. Така тенденція продуктивності праці цієї галузі на фоні економічної ситуації є не логічною, не зважаючи на те, що вона розглядається в межах економічного виробництва згідно з методологією СНР.

Відсутність в Україні забезпечення ефективного держуправління і макроекономічної стабільності, які фахівці Світового банку ставлять на перше місце серед умов, що сприяють підвищенню продуктивності в широкому сенсі, продуктивність праці держслужбовців не є високою [1].

За визначенням І. Євдокимової, ринковими є послуги, які надаються замовникам за цінами реалізації, що дають змогу покрити витрати і одержати прибуток. Неринкові послуги характеризуються відповідною соціальною спрямованістю і діяльністю з їх надання забезпечується і контролюється державними органами. Ціни на неринкові послуги

складаються за витратами на їх виробництво і не враховують прибутку, причому обсяг і структура витрат визначаються відповідним контролюючим органом. У валовому випуску чи валовій доданій вартості окремих видів економічної діяльності сектору послуг можуть поєднуватись у різних співвідношеннях ринкові та неринкові послуги. Вважаємо, що існує специфіка економічних відносин у секторі неринкових послуг, яка відображається на визначенні показника продуктивності праці в цій сфері [10, с. 47-48].

Таким чином, там, де послуги оплачуються окремими одержувачами за економічно значущими цінами, то випуск (по вартості), поділений на витрати, міститиме елемент продуктивності, так само як випуск, що ділиться на витрати праці, вимірює продуктивність в традиційному розумінні цього терміну. Але коли йдеться про неринкові послуги, що надаються конкретними бюджетними установами і організаціями, і не існує ціни (або економічно значущої ціни) одиниці випуску і відсутній вимірник випуску, ми згодні з думкою науковців, що необхідно застосовувати інші показники.

Розрахунки показують, що при існуючому рівні ВВП та моделі розвитку безкоштовними можуть бути лише 20-25% освіти та 15-20% медичного обслуговування. Тож питання зміни фінансування, розподілу та якості неринкових послуг зачіпають інтереси суспільства в цілому, бо йдеться про ефективне використання 15-20% ВВП. Зараз в Україні в розрахунку на душу населення асигнування менші, ніж у розвинених країнах: на науку у 80-120 разів, освіту у 8-20 разів, охорону здоров'я у 15-50 разів. За цими показниками ми в кілька разів відстаємо від сусідніх постсоціалістичних країн, зокрема Польщі та Росії [11, с. 82].

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз тенденцій розвитку сектору послуг підтверджує висновок щодо підвищення його ролі та значення в економічному зростанні, яке виражається через показники ВВП та ВДВ, а отже, безпосередньо впливає на продуктивність праці в цілому по економіці. Аналіз також доводить більш продуктивний характер сектору ринкових послуг в порівнянні з неринковим, який в свою чергу істотно залежить від зростання реального сектору.

Виробництво послуг оцінюється показниками їх валового випуску або доданої вартості, які ма-

Таблиця 2

Динаміка продуктивності праці в секторах виробництва товарів та послуг

Сектори економіки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	грн./особу						
Виробництво товарів	47995	50540	48546	47219	50111	48973	51779
Сектор ринкових послуг	56829	58645	58987	59892	62538	63672	64766
Сектор неринкових послуг	40744	46178	46195	48898	55478	56060	56717
Сфера послуг	47097	49253	49433	49559	52210	52395	53874
Продуктивність праці за ВДВ	36793	41439	41078	40362	43074	40407	42522
	% до попереднього періоду						
Виробництво товарів		1,05	0,96	0,97	1,06	0,98	1,06
Сектор ринкових послуг		1,03	1,01	1,02	1,04	1,02	1,02
Сектор неринкових послуг		1,13	1,00	1,06	1,13	1,01	1,01
Сфера послуг		1,05	1,00	1,00	1,05	1,00	1,03
Продуктивність праці за ВДВ		1,13	0,99	0,98	1,07	0,94	1,05

Джерело: розраховано автором за [6, 7]

ють різну економічну природу залежно від того, стосуються вони ринкових чи неринкових послуг, що впливають на оцінку їх продуктивності праці. В основі розмежування ринкових і неринкових послуг лежить концепція економічно значущих цін, що здійснюють вплив на обсяг послуг, який виробники готові надати, і на обсяг послуг, який покупці готові придбати. Відповідно, ринкові послуги є послугами, які продаються по економічно значущих цінах, іншим чином реалізуються на ринку або призначені для продажу або реалізації на ринку. Неринкові послуги складаються з по-

слуг, які надаються іншим інституційним одиницям або суспільству в цілому безкоштовно або за цінами, що не є економічно значущими.

Проведений аналіз показує, що протягом останніх років прискорення зростання продуктивності праці відбувалося в основному у секторі ринкових послуг, який складає значну частку ВВП і де разом зі сектором неринкових послуг концентрується високий відсоток зайнятих. Таким чином, сектор послуг істотно впливає на загальний рівень зростання продуктивності праці на макроекономічному рівні.

Список літератури:

1. Кожем'якіна С.М. Продуктивність праці на макrorівні: визначення, аналіз та прогнозування: Монографія / Кожем'якіна С.М. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2012. – 374 с.
2. Максименко Г.В. Деякі закономірності розвитку сфери послуг в соціально орієнтованій економіці (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.05.01 / Г.В. Максименко; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 2004. – 18 с.
3. Заблоцька Р. Послуги в національних та міжнародних економічних системах / Р. Заблоцька // Вісник ТНЕУ. – 2008. – № 3. – С. 69-76.
4. Долгов С. И. Экономика знаний – важнейшая черта эпох / Долгов С.И. – М, 2005. – 45 с.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Національні рахунки України за 2014 рік: Стат. зб. / Держкомстат України. – К., 2016.
7. Статистичний щорічник України за 2015 рік: Стат. зб. / Держкомстат України. – К., 2016. – С. 248.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Schneider F. The Shadow Economy in Europe / F. Schneider. – Chicago, Illinois: A.T. Kearney, 2011.
10. Євдокимова І.М. Сфера послуг за сучасних умов: аналіз і прогнозування / І.М. Євдокимова. – Київ. – 1995. – 155 с.
11. Дем'яненко В.В. Неринкові послуги: багатоканальність фінансування та нові функції управління / В.В. Дем'яненко // Економіка та становлення нової системи господарювання. – К. – 2002. – № 4.

Кривуша С.Г.

Институт подготовки кадров государственной службы занятости Украины

ОЦЕНКА ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ ТРУДА В СЕКТОРЕ УСЛУГ

Аннотация

Обоснована необходимость изучения проблемы производительности труда в сфере услуг в условиях растущих социальных потребностей и расширения процесса глобализации. Проведен анализ динамики и структуры основных видов экономической деятельности в секторе рыночных и нерыночных услуг украинской экономики. Проведен анализ тенденций в соотношении производительности труда и заработной платы. Исследована роль сектора услуг, который существенно влияет на общий показатель роста производительности на макроэкономическом уровне. Доказывается более продуктивный характер сектора рыночных услуг по сравнению с нерыночными услугами, который, в свою очередь, зависит от роста реального сектора экономики.

Ключевые слова: производительность труда, сектор рыночных услуг, сектор нерыночных услуг, сектор производства.

Kryvusha S.H.

Institute of Training of the State Employment Service of Ukraine

EVALUATION OF LABOR PRODUCTIVITY IN THE SERVICES SECTOR

Summary

The necessity of studying labor productivity problem in the sphere of services with conditions of increasing social needs and expanding the process of globalization is substantiated. The analysis of the dynamics and structure in the main types of economic activity in the sector of market and non-market services of the Ukrainian economy. Analysis of trends in the ratio of labor productivity and wages. The role of the service sector, which significantly affects the general indicator of productivity growth at the macroeconomic level, is investigated. The more productive nature of the market services sector is proved in comparison with non-market services, which, in turn, depends on the growth of the real economy sector.

Keywords: labor productivity, market services sector, non-market services sector, production sector.